

J. HÜHN, Stara zagrebačka katedrala. Muzej grada Zagreba

LIT.: A. Pasinović, Istrgnuti smisao, ČIP, 1973, 243. — Ž. Čorak, Umrijeti u Zagrebu, ibid., 1986, 398. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, 1986, 196–199. — Urbanistički institut RH 1947–1987 (monografija), Zagreb 1987. — Krematorij Mirogoj, Zagreb 1987. — Z. Jurić, Hrvatska arhitektura 80-tih godina, Arhitektov bilten (Ljubljana), 1988, 97–98. — Isti, Arhitekti Marijan Hržić, Zvonimir Krznarić i Davor Mance — između kasne arhitekture internacionalnog stila i akademske memorije neoklasicizma (katalog), Zagreb 1991. — I. Maroević, Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina, Radovi IPU, 1992, 16. J. M. M.

HRŽIĆ, Milana, keramičarka (Zagreb, 14. V. 1934 — Podgora, 6. VIII. 1971). Završila Školu primijenjene umjetnosti (1953), diplomirala na Višoj pedagoškoj školi u Zagrebu (1957). Izlagala od 1962. Osim uporabne keramike, radila je figurativne skulpture i zidne reljefe. Skulpturalne kompozicije (1964) unikatna su djela kojima je osnova krug i valjak; naglašena je lakoća gradnje, igra i smisao za humor. Opremila keramikom javne prostore u hotelima »Jezero« na Plitvičkim jezerima, »Plat« i »Neptun« u Dubrovniku, »Marco Polo« u Korčuli te »Minerva« u Podgori. Retrospektivna izložba priređena joj je u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu 1972.

LIT.: O. Klobučar, Milana Hržić (katalog), Zagreb 1972. — M. Baričević, Povijest moderne keramike u Hrvatskoj, Zagreb 1986, str. 109–113. Ma. B.

HRŽIĆ, Oleg, arhitekt, oblikovatelj i scenograf (Zagreb, 15. IV. 1949). Studirao u Moskvi, diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Sarajevu. Djeluje u Zagrebu i Beču. Jedan je od zagovornika postmodernističkoga slikovitoga kolažnoga pristupa oblikovanju namještaja i opreme arhitektonskih prostora. Među scenografskim radovima ističu se scenografije za opere *Orfej* i *Euridika* (1986), *Hovanščina* (1987) i *Così fan tutte* (1988), te za predstavu *Ples lopova* (1987) u HNK u Zagrebu. Radi kao ilustrator za »Nedjeljni Vjesnik« (1982) i postavlja izložbe (»Odijevanje I«, II Triennale male keramike, 1987; Kultura Pavlina u Hrvatskoj, 1989; Stari zagrebački obrti, 1991 — sve u Zagrebu). Izlagao u Zagrebu, Ljubljani, Beču, Berlinu i Kortrijku.

LIT.: J. Galjer, Stolci Olega Hržića, ČIP 1985, 8–9. — J. Denegri, Oleg Hržić — dizajn za ambijent želje, Zagreb 1987. — H. Aldersey-Williams, Nationalism and Globalism in Design, New York 1992, 104–105. F. Vu.

HÜHN, Julius, litograf i fotograf (Gera, Saska, 1830 — Zagreb, 1. X. 1896). Litografiju je izučio u Geri, dvije godine radio u Chemnitzu. Oko

1855. dolazi u Zagreb, gdje se zapošljava u litografiji Karla Albrechta. Vlastitu litografsku tiskaru otvorio je 1858, a iste godine među prvima u Hrvatskoj otvara stalni fotografski atelje. Snima portrete i vedute gradova, koje uzima kao predloške za litografije (*Zagreb po fotografiji*, 1861). Njegove snimke Zagreba, Petrinje, Krapine i Siska među najstarijima su očuvanim fotografijama hrv. gradova.

LIT.: N. Grčević, Fotografija devetnaestog stoljeća u Hrvatskoj, Zagreb 1981.

N. Gč.

HUM, gradić kraj Buzeta. Na Z strani zatvoren je krilom gradskih zidina a na ostalim stranama obrambenim sustavom međusobno povezanih vanjskih kućnih zidova. U sastavu zidina, blizu gradskih vrata (iz 1562) uzdiže se zvonik (iz 1552). Župna crkva klasicističkoga pročelja sagrađena je 1802. na mjestu starije, koju je 1609. gradio majstor Juri Gržinić. Slika iza glavnog oltara je rad B. d'Anne; na prvomu lijevom oltaru je slika Sv. Antuna (1867, rad I. Baštijana iz Kastva), a na ostalim oltarima su slike i plastika iz XVII. st. Crkva ima kasnogotičke kaleže i ciborij iz 1539. Na groblju je romanička jednobrodna crkva Sv. Jeronima s polukružnom apsidom, uklopljenom u ravan začelni zid. U crkvi su vrijedne zidne slike iz XII/XIII. st. nastale pod jakim utjecajima biz. slikarstva: Navještenje (na trijumfalnom luku), Pohodjenje (na juž. zidu) i ciklus Muke Kristove (na sjev. zidu). Oltarni triptih, sada u Pazinu, izradio je 1533. majstor Anton s Padove. Glagoljaši iz Huma služili su se brevijarima, glag. kodeksima iz XV. st., ukrašenima polikromiranim inicijalima (sada u Arhivu HAZU, III. b. 25. i u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, SM. 32 F. 2.).

LIT.: Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V, Provincia di Pola, Roma 1935, str. 187–188. — B. Fučić, Humski triptih, Bulletin JA, 1957, 3. — Isti, Hum — ciklus romaničko-bizantinskih zidnih slikarija, Peristil, 1963–64, 6–7. — Isti, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. B. F.

HUTINEC, Ana, keramičarka (Zagreb, 23. XI. 1939). Završila je Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1960. Diplomirala je na Akademiji 1965 (M. Stančić). Bavi se dekorativnom keramikom i keramičkom skulpturom karikaturnih i grotesknih oblika (*Mali, ali važni; Čuđenje u zvjerinjaku*). Samostalno izlagala u Zagrebu (1977, 1984, 1988).

LIT.: M. Baričević, Povijest moderne keramike u Hrvatskoj, Zagreb 1986. — Ista, Ana Hutinec, skulptura u terakoti (katalog), Zagreb 1988. Ma. B.

HVALOV ZBORNIK, rukopis iz poč. XV. st. Na 353 lista pergamenta ispisao ga je 1404. bosančicom, sa starijega glag. predloška, »Hval krstjanin«, »u čast slavnemu gospodinu Hrvoju, hercegu splitskom i knezu Donjih Krajeva i drugih mnogih zemalja«. Zbornik je jedan od najpoznatijih rukopisa »crkve bosanske« u kojemu, međutim, ima ikonografskih elemenata koji nisu u skladu s učenjem bosanskih krstjana (Blagovijest, Raspeće i Uzašašće); nalazi se u Sveučilišnoj biblioteci u Bologni (MS 3575, B). Bogato je urešen minijaturama, inicijalima, ornamentima, pojedinačnim figurama i kompozicijama. Dugo se smatralo da je i minijature izveo Hval koji za sebe kaže: »Ispisah zlatom kako i črninom«. Novije analize stila i tehnike slikanja ukazuju na dva minijaturista.

Jedan majstor slika na modroj pozadini, figure su mu izrazito plastične s crnim konturama, smještene u pravokutne okvire; guste namaze boje mjestimice oživljava zlatom. On je pod izrazitim utjecajem gotičkoga slikarstva na dasci. Pripisuju mu se minijature: *Povorka apostola s Kristom*, *Raspeće*, *Bl. Dj. Marija na prijestolju*, *Uzašašće*, *Kamenovanje ahidakona Stjepana*, *Kralj David i Mojsije*.

Drugi majstor slika na zlatnoj pozadini, a minijature smješta u bogato izrađen arhitektonski okvir. Crtež mu je finiji, boje pastelnije, kvaliteta rada viša nego kod njegova suradnika na tom zborniku. Njemu su pripisani: *Navještenje*, evanđelisti (osim Ivana), *Krist blagoslivlja apostole*, inicijali s ljudskim likovima i veći dio ostalih uresa.

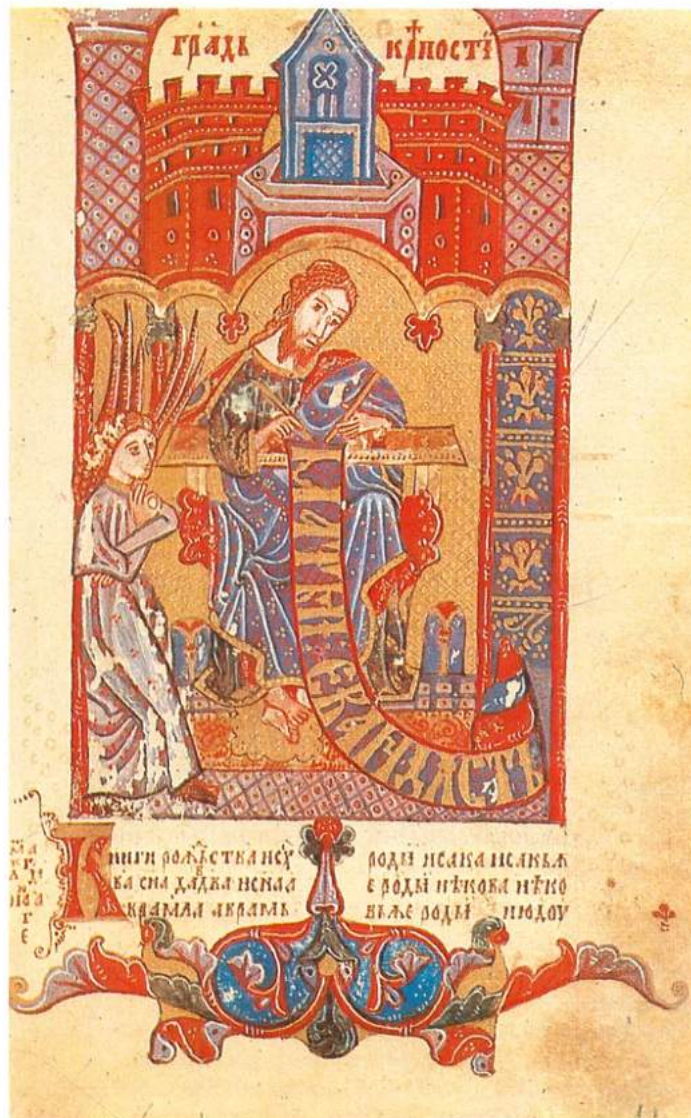
Te minijature ikonografski i umjetnički pripadaju gotičkoj umjetnosti iz kruga dalm. slikara XV. st. pa je vrlo vjerojatno da su ih izveli domaći slikari. To potkrepljuje činjenica da se neki likovi i uresi nalaze i u glag. *Hrvojevu misalu* (između 1403. i 1404).

LIT.: V. Klaić, Herceg Hrvoje i Hval Krstijanin, Nastavni vjesnik, 1926–27, str. 83–88. — J. Šidak, Dva priloga o minijaturama »Crkve bosanske«, Slovo, 1960, 9–10. — H. Kuna, Les Manuscrits de »L'eglise de Bosnie« au moyen age, Annales de l'Institut français de Zagreb, 1976, 2. R.

HVAR, grad na JZ obali istoimenoga otoka. Otok i grad naseljeni su od prapovijesti. U neolitik, oko 3500. otok je gusto naseljen i dostiže visok stupanj kulture. Sred. — II. tisućljeća prodiru Iliri. Dokazi o životu neolitičkoga čovjeka nalaze se u špiljama, dok je ilir. kolonizacija ostavila niz gomila. U IV. st. otok su kolonizirali Grci koji su 385. osnovali

HUM, Raspeče, zidna slika u crkvi Sv. Jeronima

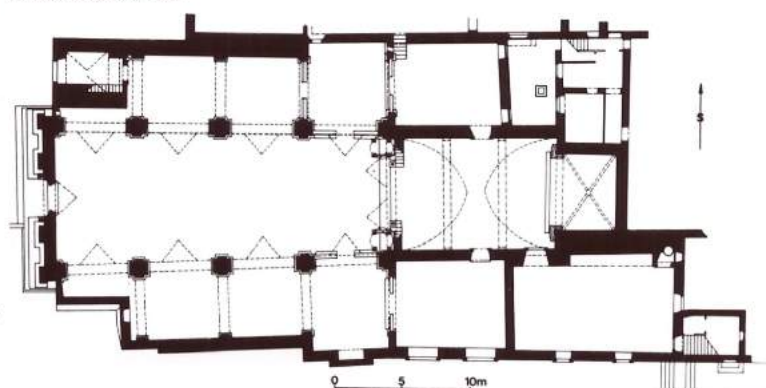
HVALOV ZBORNIK, Evangelist Matej. Bologna, Sveučilišna biblioteka

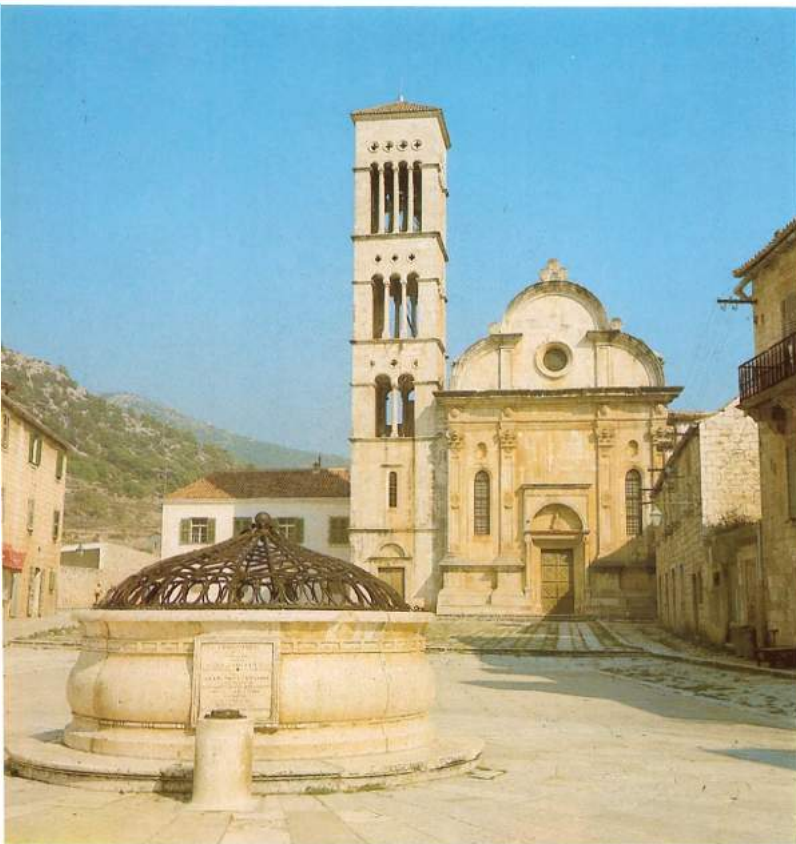
Pharos (Stari Grad). Rimskom kolonizacijom u III. st. hvarsko se naselje protezalo u nizini (Dolac) od stolne crkve do ljetnikovca H. Lucića i južno, uz današnji trg, uokvirujući tako ant. luku. Kasnoant. jezgra naselja premješta se pod ilir. gradinu na padine brežuljka gdje je poslije osnovan srednjovj. grad. U VIII. st. otok naseljavaju Hrvati, a Hvar pripada neretljanskoj oblasti. Rijetki ostaci potvrđuju postojanje neretljanskoga grada na području J predgrada, zvanoga Burg. Svoj pun arhit., ekonomski, kulturni i politički razvitak grad doživljava u razdoblju XII – XVI. st.

Nakon 1278. H. je komuna koja započinje gradnju gradske tvrđave, vladine palače i arsenala. Grad se formira podno tvrđave na padini brežuljka; od tvrđave se I i Z spuštaju gradske zidine prema trgu, gdje se spajaju trećim zidom u smjeru I – Z. Utvrđene su četverokutnim bočnim kulama, koje se grade i popravljaju XIII – XVI. st. U XV. st. započinje gradnja predgrada – Burga, J od najstarije gradske jezgre, koji zajedno s trgom zaokružuje srednjovj. perimetar Hvara. Arsenal (spremište za općinsku ratnu galiju) s fontikom (spremištem za žito i sol) sagrađen je na JZ strani trga već u XIII. st. Uništen za turskoga osvajanja i spaljen u eksploziji baruta u tvrđavi 1579, nanovo je građen i završen u XVII. st. Na prvome je katu arsenala 1612. sagrađeno kazalište naporom i sredstvima čitave komune, pa je stoga ne samo jedno od najstarijih, već i prvo komunalno kazalište u Europi. Gradska tvrđava na mjestu srednjovj. stradala je 1579. od eksplozije baruta i tada je obnovljena, a u vrijeme Francuza je dograđena. Na brijegu Svetoga Nikole Višega stoji tvrđava zvana Napoleon iz 1811; danas je u njoj astronomski opservatorij. Na ulazu u luku na istaknutome hrptu Francuzi su 1811. sagradili utvrdu tzv. Batterie de gauche. Grčkopravosl. samostan Sv. Venerande – Petke iz XVI. st. na Z strani luke Francuzi su 1807. pretvorili u tvrđavicu nazvanu Batterie de droite. Ta je građevina 1953. preuređena za ljetnu pozornicu.

Središte grada čini prostrani trg, koji je dovršen popločenjem tek 1780. Njegovu I stranu zatvara katedrala s biskupskim dvorom. Kompleks Kneževa dvora na S strani trga bio je završen već poč. XIV. st. Srušen je na prijelazu XIX/XX. st. da bi se izgradio hotel »Palace«. Gradska loža bila je krajem XV. st. dio kompleksa Kneževa dvora, a srušena je za tur. haranja 1571. Obnovio ju je u kasnorenesansnome stilu Trifun Bokanić. Od 1868. loža služi kao gradska kavana, a danas kao reprezentativna gradska dvorana i izložbeni prostor. Od kompleksa Kneževa dvora održali su se toranj sa satom s kraja XV. st. (obnovljen u XVIII. i XIX. st.), dva reljefa mletačkoga lava, velika kruna zdenca i nadvratnik s dvorske kapele iz 1612. — Biskupija je na otoku Hvaru osnovana 1147. sa sjedištem u Starome Gradu, koje je u XIII. st. preneseno u Hvar. Sred. XIV. st. sagrađena je ranogotička katedrala Sv. Stjepana, koja je u XIV. i XV. st. stradala. Njezini

HVAR, tlocrt katedrale

TRG I KATEDRALA U HVARU

su ostaci tijekom XVI. i XVII. st. služili za gradnju današnje katedrale. Gotički prezbiterij, dvije propovjedaonice iz XV. st., kameni poliptih sa svecima, te reljefi »Bičevanje« i »Navještenje«, također iz XV. st., ostaci su stare katedrale.

Današnja je katedrala trobrodna bazilika s trilobatnim zabatom fasade i vitkim zvonikom. U osnovi je renesansna, premda fasada već odiše barokom. U cijelosti je djelo domaćih majstora, od kojih se ističu korčulanski graditelji iz obitelji Karlić i Pomenić. Zvonik, ritmičkim slijedom otvaranja masa prema vrhu, odiše romanikom ali u fakturi je renesansni. Jedanaest baroknih oltara od polikromnoga mramora u renesansnoj unutrašnjosti katedrale daju jedinstveni spoj dvaju stilova. Gradili su ih venec. majstori mramora. Najstariji je glavni oltar Sv. Stjepana s poč. XVII. st. koji su gradili mlet. majstori Melchisedec i Grapiglia, a uz njih i korčulanski majstor I. Pomenić. Oltarnu palu je sred. XVII. st. naslikao J. Palma ml., a završio Nicolo Reineri Mabuseo. Na oltaru obitelji Hektorović nalazi se slika »Majke Božje s djetetom«, rad mlet. radionice iz XIII. st. Na

ostalim su oltarima slike Petra Liberija, Domenica Ubertija, Andrije Celestija i Juana Boschetusa. — U klasicističkoj kapeli Sv. *Prošpera* nalazi se kameni sarkofag Sv. Prošpera, djelo A. Braselina iz Padove. Tim je sarkofagom zamijenjen drveni pozlaćeni sarkofag iz 1674, rad Michelangela Albarinija koji je danas izložen u biskupskome muzeju. Oltar Sv. Sakramenta izradio je 1694. Pavao Tremignon, a barokni kameni tabernakul 1700. Lorenzo Viviani. Drvena korska sjedala u prezbiteriju djelo su domaćih majstora iz 1573. *Biskupski dvor*, koji se sa S strane naslanja na katedralu, pregrađen je u XIX. st. U njemu je smješten biskupski muzej u kojemu su osobito vrijedni pozlaćeni štap biskupa Pritića, rad domaćega majstora Pavla Dubravčića iz XVI. st., potom kalež i pokaznica biskupa Tomasinja, crkv. ruho, čipke i knjige. Na trgu pred katedralom stoji bunar iz 1520, koji je sagradio Ivan Kiski.

U gradu podno tvrđave nalazi se gotička crkva Sv. *Duha* s kasnogotičkom rozetom i reljefom Boga Oca u luneti portala. U crkvi na glavnome oltaru je slika Alessandra Varotarija Padovanina. Manja slika, »Silazak Duha svetoga«, koju je 1525. signirao Juan Boschetus, danas se čuva u biskupskome muzeju. U istome je dijelu grada romanička crkva Sv. *Kuzme i Damjana*, poslije barokizirana, jedna od najstarijih u Hvaru. *Dominikanski samostan* s crkvom Sv. *Marka* potječe iz XIV. st. U njezinim su ruševinama sačuvani obzida glavne lađe, apsida i zvonik. U unutrašnjosti se nalazi niz nadgrobni ploča s grbovima hvarskih patricija i simbolima obrtnika, kao i grob Antuna Lucića. Tu su smješteni lapidarij i arheol. zbirka Centra za zaštitu kulturne baštine. U blizini je napuštena crkva Sv. *Roka* iz XV. st., s reljefom Sv. Roka i Sebastijana u luneti gotičkoga portala. Na staroj obali (Fabrici) nalazi se renesansna crkva Sv. *Josipa*. Do male crkve zvane *Kruvenica* iz XVI. st. na brežuljku iznad grada vodi impozantno stubište uklesano u živoj stijeni. Ikona »Majka Božja s djetetom« iz XVI. st. smještena je nakon restauracije u biskupski muzej.

Crkva i ženski benediktinski samostan osn. su u XVII. st.; u baroknoj je crkvi slika Liberala Cozza iz 1750. U Burgu se nalazi gotička crkva Sv. *Anuncijate* iz XIV. st., koja u luneti portala ima reljef »Navještenje«. Na glavnome je oltaru slika »Majke Božje s djetetom« iz XVI. st., a na bočnome oltaru slika Sv. Barbare nepoznata mlet. slikara iz XVIII. st.

Franjevački samostan i crkva u uvali Križa sagrađeni su između 1465—71. kao mornarički hospicij. Zvonik su gradili korčulanski majstori B. Andrijić i F. i N. Španić. Na pročelju crkve u luneti portala je reljef »Madona s djetetom« iz sred. XV. st., djelo radionice Nikole Firentina. Samostanska crkva je dvobrodna. Na oltaru kapele Sv. *Križa* nalazi se slika »Raspeće Kristovo« Leandra Bassana. Na glavnome je oltaru poliptih mlet. slikara Francesca da Santacroce iz 1583, a njegova su i dva manja triptiha na pregradi pred svetištem. Ispred glavnoga oltara je nadgrobna ploča pjesnika Hanibala Lucića. U prezbiteriju su drvena korska sjedala koja su radili majstori Antun Spia Zadrani i Franjo Čiočić iz Korčule.

Na gornjemu dijelu pregrade sa Z strane nalazi se ciklus »Kristove Muke« hvarskoga komediografa, orguljaša i slikara M. Benetevića. Na juž.

ARSENAL U HVARU

HVARSKO KAZALIŠTE

KAMENI POLIPTIH U HVARSKOJ KATEDRALI

GRLO CISTERNE U LJETNIKOVU HANIBALA LUCIČA U HVARU

oltaru glavne lade je pala J. Palme ml. Uz crkvu je monumentalni kula iz kojega se ulazi u samostansku blagovaonicu i vrt. U pinakoteci se ističe slika »Posljednja večera« s kraja XVI. st., a pripisuje se venec. slikarstvu kasnorenesansne tradicije Veronesea i Tintoretta (krug Palme ml.). Samostanski muzej ima numizmatičku zbirku, zbirku starih knjiga i crk. ruha; u njemu se čuva i najstarija kopija Ptolemejeva atlasa iz 1524.

Hvar, grad uskih ulica, često u skalinađama, s nizovima uskih visokih kuća na kojima se isprepliću i nadovezuju stilovi od romanike do baroka, ima svojstven arhit. i urbanistički izgled, kojemu naglasak daju reprezentativne palače i kuće. Na južnome gradskome zidu uz gl. vrata diže se nedovršena gotička palača *Hektorović* iz XVI. st. Do nje je dvojna palača *Paladini-Lucić*. Mala kuća, vlasništvo P. Hektorovića iz XIV. st., u stilu rane gotike, produžuje niz plemićkih palača koje su nikle uz same gradske zidine prema trgu. U Burgu se ističe gotička palača *Grgurić* iz XV. st., te renesansno-barokna palača *Vukašinović*. Renesansni *ljetnikovac* pjesnika H. Lucića iz XVI. st. s ograđenim perivojem, istočno od katedrale, danas je sjedište Centra za zaštitu kulturne baštine otoka Hvara.

LIT.: R. Bučić, O javnim građevinama i zgradama u Hvaru, Split 1956. — G. Gamulin, Raspeće Leandra Bassana, Prilozi—Dalmacija, 1956. — K. Prijatelj, Posljednja večera u franjevačkom samostanu u Hvaru, Mogućnosti, 1956, 3. — Isti, Nekoliko slika Girolama i Francesca da Santacroce, Radovi HIJZ, 1957, 3. — N. Duboković, Popis spomenika otoka Hvara, Split 1958. — Isti, O obali zvanog Fabrika u Hvaru, Bilten Histojskog arhiva Hvar, 1960, 2. — Isti, O građevinskom razvoju grada Hvara, polovinom XV. st., Prilozi—Dalmacija, 1960. — K. Prijatelj, Španjolski slikar Juan Boschetus na Hvaru, Radovi HIJZ, 1960, 6–7. — D. Domančić, Reljef Nikole Firentinca u Hvaru, Prilozi—Dalmacija, 1960. — C. Fisković, Ljetnikovac Hanibala Lucića u Hvaru, Anali—Dubrovnik, 1962. — N. Duboković, Nekadašnji izgled sklopa kneževske palače u Hvaru, Prilozi—Dalmacija, 1962. — Isti, Samostan i crkva dominikanaca na Hvaru, Anali—Dubrovnik, 1962. — G. Gamulin, Majstor hvarske Bogorodice, Mogućnosti, 1966, 6. — K. Prijatelj, Opet oko hvarske Posljednje večere, Peristil, 1969–70, 12–13. — G. Novak, Hvar kroz stoljeća, Zagreb 1972. — C. Fisković, Trifun Bokanić na Hvaru, Peristil, 1973–74, 16–17. — N. Petrić, Civitas quae aliis temporibus fuit, Hvarski zbornik, 1973, 1. — Isti, O gradu Hvaru u kasnoj antici, Prilozi—Dalmacija, 1975. — C. Fisković, Hvarska katedrala, Split 1976. M. K. Š.

HVARSKA KULTURA, kultura mlađega kamenoga doba proširena na I obali Jadrana sa središtem na srednjodalm. otocima. Varijante hvarske kulture rasprostranjene su u Hercegovini (Lisičići) i S Dalmaciji (Smilčići), a elementi te kulture otkriveni su u Istri, Slovenskom primorju, Sloveniji, Lici, SZ Hrvatskoj, sr. Bosni, Kosovu i Z Makedoniji, i na eolskim otocima (Lipari). Ukupno je poznato 49 lokaliteta i to 37 spilja i 12 lokaliteta na otvorenom, od kojih su najpoznatiji Grapčeva spilja, Markova spilja i spilja Pokrivenik na Hvaru, spilja Rača na Lastovu, Jakasova spilja i Vela spilja na Korčuli, Jami na Sredi na Cresu, Vela spilja na Lošinju, Smilčić kraj Zadra, Danilo kraj Šibenika, Lisičići kraj Konjica, Spilja kraj Gornje Nakovanje na Pelješcu, Gudnja kraj Stona. Hvarsku kulturu karakterizira keramika ukrašena spiralnim ornamentom koji je izveden različitim kom-

HVARSKA KULTURA, fragmenti posude iz Grapčeve spilje

binacijama crvene, bijele, žute, sive i smeđe boje. Mnoge zdjele, plitice i tanjuri imaju uz obod crvene vrpce. Urezani motivi izvedeni su u obliku girlanda, meandara, snopova linija, lučnih crta, polukrugova itd. Duhovni život očituje se u kultu mrtvih, nakitu, uporabi crvene boje i plastičnim figuricama s ljudskim i životinjskim likovima.

LIT.: G. Novak, Prehistorijski Hvar, Zagreb 1955. — A. Benac, Neolitsko naselje u Lisičićima kod Konjica, Sarajevo 1958. — Isti, Studije o kamenom i bakarnom dobu u sjeverozapadnom Balkanu, Sarajevo 1964. — Š. Batović, Odnos danijske i hvarske kulturne skupine, Diadora, 1970. — Isti, Jadranska zona, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, II, Sarajevo 1979, str. 574–634. B. Čk.